

HARMONY

PARA İLE SATILMAZ

by Tüzel
TOURISM MAGAZINE

Medeniyetlerin Kalbinden Yükselen Bir İttifak:

Fener-Balat'ın Zaman Tünelinde Bir Keşif

**An Alliance Rising from the
Heart of Civilizations:** An Exploration
in the Time Tunnel of Fener-Balat

Prof. Dr. C. Uğur Özgöker

Murat TÜZEL

“Sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için iyi ulaşımın
yanı sıra iyi yollara da ihtiyaç var.”

İmtiyaz Sahibi

Tradeandlove Export Import Turizm
Dış Ticaret Anonim Şirketi Adına
Dr. Yüksel TÜREMEZ
info@tradeandlove.com

**Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü**

Prof. Dr. Celil Uğur ÖZGÖKER

Hukuk Danışmanı

Av. Enes TUTKUN

Reklam Müdürü

Sinan Karaca ÖZTÜRK

Editör

Yaman GEDİK
Şevket GEDİK

Görsel Yönetmen

Ferhat GEDİK

Halkla İlişkiler

Mesut Galip KÖKTÜRK

Katkıda Bulunanlar

TÜRSAB İSTANBUL

BOGAZİÇİ BÖLGE

TEMSİL KURULU BAŞKANI

Dr. YÜKSEL TÜREMEZ

MESUT GALİP KÖKTÜRK

TUTKU ÇEKİN

BARBAROS TERCÜME

MURAT TÜZEL

OSMAN YILLAR

ANGE YAYINLARI

ELYAF MATBAA BASKI HİZMETLERİ

Yönetim Yeri

Fulya Mahallesi Büyükdere Caddesi
Quasar No:76 İç Kapı No: 188

HARMONY by TÜZEL Dergisi'nin imtiyaz sahibi,
Tradeandlove Export Import Turizm Dış Ticaret
Anonim Şirketi'dir. Yazı ve fotoğrafların tüm
hakları HARMONY by TÜZEL Dergisi'ne aittir.
Dergi, üç ayda bir yayımlanmaktadır.
Dergimiz para ile satılmaz.

İÇİNDEKİLER

08

Medeniyetlerin Kalbinden
Yükselen Bir İttifak

7 tepeli Şehrin
Zaman Tüneli

Anadolu'nun Sessiz Hazinesi Uyanırken

İSTANBUL 2010'DAN GELECEĞE:
KÜLTÜREL MİRASIN İZİNDE

ÇORUH'UN FISILDADIĞI ŞEHİR
BAYBURT

26

İstanbul

Şiirin Başkenti
Zamanın Kıyısında Bir Aşk

ÖNSÖZ

Turizm sektörü herkesin çok daha büyük bir dünyanın parçası olduğumuzun farkına varmasını sağlamaktadır. Bu dergide Türkiye'de ve dünyada turizm ile ilgili gelişmeler, trendler, ülkemizde turizm nasıl olmalı, tarihi eserlerimizi nasıl koruyabiliriz, Türkiye'de otellerdeki çalışma sistemleri, neleri doğru yapıyoruz neleri yanlış yapıyoruz, depremde sonra tarihi eserlerimizin yapılandırılması, Türkiye turizminin dünyadaki yeri gibi konulara değindik. Harmony By Tüzel dergisi Murat Tüzel öncülüğünde hazırlanan ve üç ayda bir yayınlanan bir turizm dergisidir.

TURİZM SEKTÖRÜ, İNSANLARA ÇOK DAHA BÜYÜK BİR DÜNYANIN PARÇASI OLDUĞUNUN FARKINDALIĞINI SAĞLAMAKTIR.

Eğitim, turizm için temel bir önceliktir. Liseden üniversiteye ve daha sonrasında iş yaşamına geçişte, insanlara doğru beceri ve bilgiyi aktararak daha dayanıklı, sürdürülebilir bir sektör oluşturabilir ve turizmin ekonomilerimizde ve toplumlarımızdaki rolünü daha da artırabiliriz. Ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak hesaba katan turizm, sürdürülebilirlik ilkesiyle yönetilmelidir.

Sürdürülebilir turizm geliştirme kılavuzları ve yönetim uygulamaları, kitle turizmi ve çeşitli niş turizm segmentleri de dahil olmak üzere tüm destinasyon türlerindeki turizm faaliyetlerine uygulanabilir. Sürdürülebilirlik ilkeleri, turizm gelişiminin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel yönlerini ifade eder ve uzun vadeli sürdürülebilirliği sağlamak için bu üç boyut arasında uygun bir denge kurulmalıdır.

Dolayısıyla, sürdürülebilir turizm şu prensiplere dayanmalıdır:

- Temel ekolojik süreçleri sürdürerek ve doğal mirasın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olarak, çevresel kaynaklardan en iyi şekilde yararlanılmalıdır.
- Ev sahibi toplumların sosyo-kültürel özgünlüğüne saygı gösterilmeli, yerleşik kültürel miraslar ve geleneksel değerler korunmalı ve kültürlerarası anlayış ve hoşgörüyü katkıda bulunulmalıdır.
- Sürdürülebilir istihdam ve gelir kazanma fırsatları, ev sahibi toplumlara sosyo-ekonomik faydalar adil bir şekilde dağıtılarak yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunulmalıdır.

Sürdürülebilir turizm gelişimi, tüm paydaşların bilinçli katılımını ve geniş bir fikir birliğini sağlayacak güçlü siyasi liderliği gerektirir. Sürekli bir süreç olan sürdürülebilir turizme ulaşmak, etkilerin sürekli izlenmesini ve gerektiğinde önleyici ve düzeltici önlemlerin alınmasını içerir.

Sürdürülebilir turizm aynı zamanda turist memnuniyetini yüksek düzeyde tutmalı, turistlere anlamlı bir deneyim sunmalı ve sürdürülebilirlik konularında farkındalıklarını artırmalıdır. "Turizmi Daha Sürdürülebilir Hale Getirmek - Politika Yapıcılar İçin Bir Kılavuz", UNEP tarafından sunulan bir rehberdir.

Turizm, küresel ekonominin en büyük sektörlerinden biri olarak kültürler arasında köprü kurma, yeni olanaklar yaratma ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme konusunda büyük bir güce sahiptir.

OLMANIZ GEREKEN YER

KEŞFEDİLECEK DAHA FAZLA ŞEY

ZİYARET EDİN VE BİZİ SEVİN

Harmony by TÜZEL
harmonybytuzel.com

Murat TÜZEL

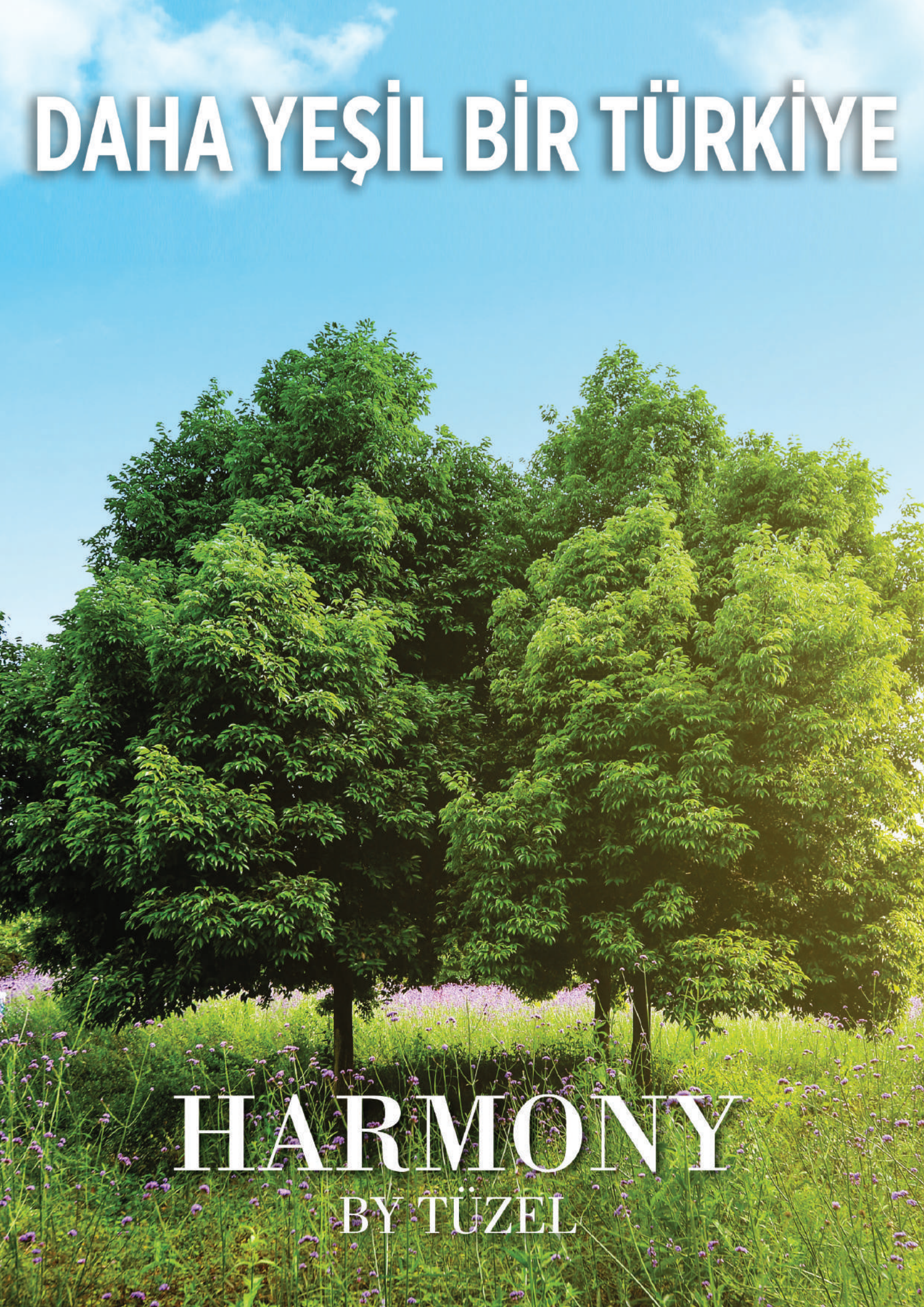
TEŞEKKÜRLER

"Akdeniz Bölgesinde Medeniyetler İttifakı" adlı değerli eseriyle dergimizin kapak konusuna ışık tutan İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası Ofis Direktörü, ERASMUS Kurum Koordinatörü ve İİBF Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. C. Uğur Özgöker'e kıymetli katkılarından dolayı en içten teşekkürlerimizi sunarız.

We would like to extend our sincere thanks to Prof. Dr. C. Uğur Özgöker, Director of the International Office, ERASMUS Institution Coordinator and Head of the Department of International Relations at Istanbul Arel University, who shed light on the cover of our journal with his valuable work "Alliance of Civilizations in the Mediterranean Region".

Murat TÜZEL

DAHA YEŞİL BİR TÜRKİYE

HARMONY

BY TÜZEL

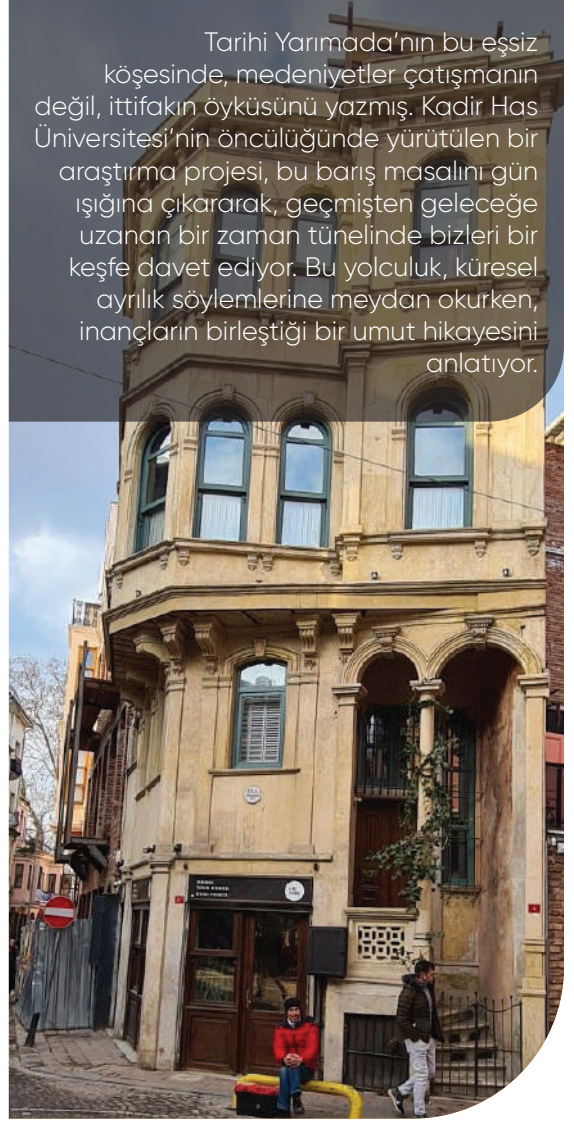
Medeniyetlerin Kalbinden
Yükselen Bir İttifak

7 tepeli Şehrin Zaman Tüneli

Düşünün: İstanbul'un kadim surlarının gölgesinde, Haliç'in altın sularına yansıyan bir semt. Burada kilise çanlarının melodisi, sinagog dualarının naif mırıltıları ve ezanın manevi çağrısıyla iç içe geçiyor, asırlık bir uyum senfonisi yaratıyor. Fener-Balat, sadece taş evlerden ve dar sokaklardan ibaret bir mahalle değil; insanlığın farklılıkları kucaklama yeteneğinin canlı bir kanıtı.

Tarihi Yarımada'nın bu eşsiz köşesinde, medeniyetler çatışmanın değil, ittifakın öyküsünü yazmış. Kadir Has Üniversitesi'nin öncülüğünde yürütülen bir araştırma projesi, bu barış masalını gün ışığına çıkararak, geçmişten geleceğe uzanan bir zaman tüneline bizleri bir keşfe davet ediyor. Bu yolculuk, küresel ayrılık söylemlerine meydan okurken, inançların birleştiği bir umut hikayesini anlatıyor.

İstanbul'un tarihi surlarının gölgesinde, Haliç'in altın sularına nazır bir semt uzanır: Fener-Balat. Bu kadim coğrafya, sadece taş sokakları ve renkli evleriyle değil, aynı zamanda yüzyıllara meydan okuyan çokkültürlü yaşamın ve inançların uyum içinde bulunduğu bir mozaikle büyüleyici bir hikaye anlatır. Fener-Balat, tarih boyunca farklı dinlerin, kültürlerin ve medeniyetlerin kesişim noktası olmuş, adeta bir barış laboratuvarı gibi işlev görmüştür. Kadir Has Üniversitesi'nin öncülüğünde yürütülen "Cibali, Fener, Balat ve Ayvan-saray Mahallelerini Çevreliyoruz" başlıklı bilimsel araştırma projesi, bu eşsiz bölgenin derinliklerine inerek, inanç ve din turizmi alanında yepyeni bir ufuk açmayı hedefliyor.

Bu çalışma, aynı zamanda küresel ölçekte yankı uyandıran bir entelektüel tartışmaya da yanıt veriyor. Bernard Lewis'in 1957'de temellerini attığı ve Samuel Huntington'ın 1993 ve 1996'da "Medeniyetler Çatışması" teziyle popüler hale getirdiği argüman, geleceğin savaşlarının ideolojik ya da ekonomik değil, yedi ya da sekiz büyük medeni-

Medeniyetlerin çatışacağı tezine karşı, Fener-Balat'ın bir cevabı var: Yüzyıllardır aynı sokakta buluşan kilise, sinagog ve cami... Bu eşsiz mozaik, çatışmanın değil, bir arada yaşamının mümkün olduğunun canlı kanıtı ve tüm dünya için bir umut modelidir. Dünya, medeniyetler arası gerilimleri tartışırken, Fener-Balat barış ve hoşgörünün hikayesini anlatır. Hristiyan, Yahudi ve Müslüman mirasının iç içe geçtiği bu tarihi semt, farklılıkların bir zenginlik olduğunu gösteren, yaşayan bir diyalog ve kardeşlik anıtıdır.

yetin kültürel fay hatları üzerinde yaşanacağını öne sürüyordu. Ancak Fener-Balat, bu karamsar öngörüye meydan okuyor. Dört yüzyıl aşkın bir süredir Yahudi, Hristiyan ve Müslüman toplulukların bir arada, barış ve dayanışma içinde yaşadığı bu semt, Huntington'ın çatışma teorisini hem tarihsel hem de çağdaş bağlamda çürüten canlı bir kanıt sunuyor. Bu proje, Fener-Balat'ın sadece bir turizm destinasyonu değil, aynı zamanda medeniyetler ittifakının somut bir modeli olduğunu tüm dünyaya göstermeyi amaçlıyor.

İstanbul'un Fener-Balat Modeli

Dünya, sıklıkla bölünmenin koyu renkleriyle resmedilirken, Fener-Balat sessiz ama kararlı bir başkaldırı sergiliyor. Bir zamanlar bilginler, medeniyetlerin kaçınılmaz bir çatışma içinde olacağını öngörmüştü; ancak Haliç'in bu mütevazı semti, başka bir hikaye anlatıyor. Burada, kültürler çarpışmıyor, aksine birbiriyle dans ediyor. Yüzyıllar boyunca Hristiyan, Yahudi ve Müslüman topluluklar, günlük yaşamın ritminde ticaretle,

bayramlarda, dualarda bir araya gelmiş. Kadir Has Üniversitesi'nin çığır açan projesi, bu küçük mahallenin nasıl küresel bir barış modeline dönüştüğünü gözler önüne seriyor. Fener-Balat'ın taş döşeli sokakları, medeniyetler arası diyalogun sadece mümkün değil, aynı zamanda kaçınılmaz olduğunu fısıldıyor; bu, insanlık için bir umut ışığı. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dünya, yeni bir düzen arayışına girdi. Bu süreçte, uluslararası ilişkileri anlamlandırmaya çalışan iki temel tez ortaya çıktı. Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" tezi, liberal demokrasi ve kapitalizmin nihai zaferini müjdelerken, Samuel Huntington'ın "Medeniyetler Çatışması" tezi, daha karanlık bir tablo çizdi. Huntington'a göre, gelecekteki çatışmalar ideolojik ya da ekonomik temelli olmayacak; insanlığı bölen temel fay hatları, Batı, İslam, Konfüçyüs, Slav-Ortodoks gibi yedi ya da sekiz medeniyetin kültürel farklılıkları üzerine şekillenecekti. Bu tez, dünyayı kutuplaştıran ve çatışmayı kaçınılmaz gören determinist bir vizyon sunuyordu.

Ancak bu karamsar bakış açısına karşı, umut vadeden bir alternatif doğdu: Medeniyetler İttifakı (Alliance of Civilizations - AoC). 2005 yılında, Türkiye ve İspanya'nın öncülüğünde, Birleşmiş Milletler himayesinde başlatılan bu girişim, dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve İspanya Başbakanı José Luis Rodríguez Zapatero'nun eş başkanlığında hayata geçti. 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından yükselen İslamofobi ve medeniyetler arası düşmanlığı körükleyen söylemlere karşı bir cevap olarak doğan Medeniyetler İttifakı, farklı dinler ve kültürler arasındaki gerilimi azaltmayı, hoşgörüyü teşvik etmeyi ve kültürel çeşitliliğin bir tehdit değil, bir zenginlik olduğunu göstermeyi hedefledi. Bu küresel vizyonun en çarpıcı ve somut örneği, İstanbul'un Haliç kıyısında yer alan Fener-Balat semtlerinde hayat buluyor. Fener-Balat, yüzyıllar boyunca Hristiyan, Yahudi ve Müslüman toplumların bir arada yaşadığı, sosyal, ekonomik ve dini hayatlarını iç içe geçirdiği bir mikrokozmos.

Bu semt, Huntington'ın çatışma teorisini sadece teorik düzeyde değil, pratikte de çürüten bir model sunuyor. Kadir Has Üniversitesi'nin araştırma projesi, bu modeli akademik bir mercek altına alarak, Fener-Balat'ın medeniyetler arası diyalog ve barışçıl birlikte yaşama konusunda nasıl bir ilham kaynağı olduğunu ortaya koyuyor. Bu semt, sadece tarihi dokusuyla değil, aynı zamanda farklı inançların bir arada var olabileceği bir dünya hayalini gerçeğe dönüştüren canlı bir laboratuvar olarak öne çıkıyor.

Tarihin ve İnançların Kesişim

Noktası: Fener-Balat

Fener-Balat'a adım attığınızda, sanki zamanın durduğu bir açık hava tapınağına girersiniz. Haliç'in sakin sularına yaslanmış bu 3.5 kilometrekarelik alan, adeta bir inançlar atlası. Kiliseler, sinagoglar, camiler ve türbeler, her bir köşede tarihle iç içe geçmiş, asırlık hikayeler fısıldıyor. Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin manevi ağırlığı, Ahrida

Sinagogu'nun sessiz zarafeti ve Ferruh Kethüda Camii'nin Osmanlı zarafeti burada birleşiyor. Bu semt, sadece dini mekanların bir toplamı değil; farklı inançların, kültürlerin ve medeniyetlerin birbiriyle kucaklaştığı bir yaşam sahnesi. Fener-Balat, geçmişin ihtişamını bugüne taşıyan, her bir taşında hoşgörünün izlerini barındıran bir miras. Bu bölüm, bu kutsal mozağin nasıl bir barış ve birlik sembolü haline geldiğini keşfetmeye çağırıyor.

Fener-Balat, İstanbul'un Tarihi Yarımadası'nda, Haliç'in sakin sularına yaslanmış, yaklaşık 3.5 kilometrekarelik bir alanda adeta bir tarih ve inanç atlası gibi yükseliyor. Bu dar coğrafyada, 97'si doğrudan dini mekan olarak tanımlanan yaklaşık 200 tarihi yapı bulunuyor. Kiliseler, sinagoglar, camiler, türbeler, tarihi çeşmeler ve hamamlar, bu semtin yüzyıllar boyunca ne kadar yoğun bir dini ve sosyal yaşama ev sahipliği yaptığını gözler önüne seriyor. Fener-Balat, adeta bir açık hava müzesi gibi, her köşesinde farklı bir medeniyetin

izini taşıyor. Bölgenin dini dokusu, üç büyük tek tanrılı dinin en önemli merkezlerini bir araya getiriyor. Hristiyanlık için Fener, dünya çapındaki Ortodoks kiliseleri arasında "eşitler arasında birinci" kabul edilen Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne ev sahipliği yapıyor. Patrikhane, sadece dini bir merkez değil, aynı zamanda Ortodoks dünyasının manevi kalbi konumunda. Bölgede, Patrikhane'nin yanı sıra Kudüs Patrikhanesi, Ermeni ve Bulgar Ortodoks cemaatlerine ait toplam 12 aktif kilise bulunuyor. Bunlar arasında, Avusturya'da tamamen demir ve çelikten üretilip İstanbul'a getirilen Sveti Stefan Kilisesi (Demir Kilise), mimari açıdan eşsiz bir başyapıt olarak dikkat çekiyor.

Yahudi mirası da Fener-Balat'ın ayrılmaz bir parçası. 1453 İstanbul fethinden sonra Makedonya'dan gelen Kastorya Yahudileri, bölgedeki Yahudi yerleşiminin ilk tohumlarını attı. 1492 ve 1497 yıllarında İspanya ve Portekiz'den kovulan Sefarad Yahudileri'nin gelmesiyle bu miras daha da zenginleşti. Bugün restore edil-

miş haliyle hem ibadete hem de ziyarete açık olan Ahrida Sinagogu, bu köklü Yahudi tarihinin en önemli tanıklarından biri. İslam mirası ise 16. ve 17. yüzyıllarda Müslümanların bölgeye yerleşmesiyle şekillendi. Mimar Sinan'ın imzasını taşıyan Ferruh Kethüda Camii gibi yapılar, bölgenin Osmanlı dönemindeki dini ve mimari zenginliğini yansıtıyor.

Fener-Balat'ın en parlak döneminde, bu küçük semt yaklaşık 10.000 Yahudi, 5.000 Müslüman ve 3.200 Hristiyan'dan oluşan 18.000'den fazla bir nüfusu barındırıyordu. Zamanla göçler ve demografik değişimler bölgeyi dönüştürse de, 2009 verilerine göre 13.000 kişilik nüfusun çoğunluğunu Anadolu'dan gelen göçmenler oluşturuyor. Buna rağmen, bölgedeki kutsal mekanlar, orijinal cemaatleri tarafından hala aktif olarak kullanılıyor. Bu durum, Fener-Balat'ın sadece bir tarihi kalıntıları topluluğu olmadığını, aynı zamanda yaşayan, nefes alan ve farklı inançların hafızasını koruyan bir miras alanı olduğunu kanıtıyor.

Anadolu'nun Sessiz Hazinesi Uyanırken

Fener-Balat Modeliyle İnanç Turizminin Geleceğine Bir Yolculuk

Fener-Balat'ın dar sokaklarında, sadece tarih değil, aynı zamanda bir dönüşüm hikayesi yankılanıyor. Kadir Has Üniversitesi'nin "Cibali, Fener, Balat ve Ayvansaray Mahallelerini Çevreliyoruz" projesi, bu semtin asırlık mirasını korumakla yetinmiyor; onu yeniden canlandırarak geleceğe bir köprü kuruyor. Bu, sadece akademik bir çaba değil; yerel halkı merkeze alan, kültürle ekonomiyi birleştiren bir sosyal sorumluluk destanı.

Restore edilen tarihi yapılar, yerel girişimcilere sunulan fırsatlar ve mahalle sakinlerinin karar süreçlerine katılımı, bu projenin ruhunu oluşturuyor.

Bir Sosyal Sorumluluk Modeli

Tarihin ve inancın birbiriyle iç içe geçtiği kadim Anadolu toprakları, insanlığın manevi hafızasını barındıran eşsiz bir açık hava müzesidir. Pagan tapınaklarının fısıltılarından Hitit dualarına, İncil'de adı geçen Yedi Kilise'nin uhrevi atmosferinden Mevlana'nın evrensel çağrısına, antik sinagogların tanıklığından Osmanlı camilerinin zarafetine kadar uzanan bu coğrafya, medeniyetlerin sadece çatıştığı değil, aynı zamanda barış içinde bir arada yaşadığı ender bir mirasa ev sahipliği yapar. Günümüz dünyasında, "deniz-kum-güneş" üçgeninden sıyrılarak anlam ve derinlik arayan milyonlarca gezgin için Türkiye, adeta keşfedilmeyi bekleyen bir vaha gibidir. Dünya Turizm Örgütü'nün her yıl 18 milyar Euro'luk bir ekonomi yarattığını belirttiği küresel inanç turizmi pazarında Türkiye, sahip olduğu bu paha biçilmez potansiyelle başrolü oynayabilecek güçtedir.

Ancak bu göz kamaştırıcı hazine, bugüne dek tanıtım eksiklikleri, kurumlar arası koordinasyon

**Fener-Balat, sadece
turistlerin değil,
burada yaşayanların
da hikayesi olsun
diye. Bu bölüm, bir
mahallenin nasıl
hem geçmişine
sahip çıktığını hem
de sürdürülebilir
bir geleceğe kucak
açtığını anlatıyor.**

sorunları ve stratejik bir vizyon yoksunluğu gibi nedenlerle potansiyelinin gölgesinde kalmıştır. Birçok turist, Hristiyanlık için kutsal sayılan nice mekanın bu topraklarda hala yaşadığını öğrendiğinde şaşkınlığını gizleyememektedir.

İşte tam bu noktada, İstanbul'un kalbinde, Fener ve Balat'ın dar sokaklarında filizlenen bir hikâye, tüm Türkiye için bir umut ışığı ve bir yol haritası sunuyor. Kadir Has Üniversitesi'nin öncülüğünde hayata geçirilen "Cibali, Fener, Balat ve Ayvan-saray Mahallelerini Çevreliyoruz" projesi, sadece tarihi yapıları restore eden bir çabanın çok ötesinde, bütüncül bir sosyal sorumluluk destanıdır. Entelektüel temelini, medeniyetlerin bir arada yaşama kültürünü yücelterek Huntington'ın "Medeniyetler Çatışması" tezine anlamlı bir cevap vermekten alan bu proje; bürokrasinin çarkları arasında sıkışmış restorasyonları canlandırmayı, yerel halkı ekonomik ve sosyal olarak kalkındırmayı ve kültürel mirası sürdürülebilir bir geleceğe

taşımayı başaran bir model ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin Saklı Hazinesi: İnanç Turizmi Potansiyeli

Anadolu, insanlığın manevi hafızasının bir hazinesi; pagan tapınaklarından semavi dinlerin kutsal mekanlarına uzanan bir inançlar haritası. Türkiye, İncil'deki Yedi Kilise'den Mevlana'nın mistik çağrısına, antik sinagoglardan Osmanlı camilerine kadar eşsiz bir mirasa sahip. Fener-Balat, bu büyük tablonun en renkli parçalarından biri. Günümüzde, dünya "deniz-kum-güneş" tatillerinden anlam arayan yolculuklara yönelirken, Türkiye'nin inanç turizmi potansiyeli parlıyor. Ancak bu hazine, tanıtım eksiklikleri ve koordinasyon sorunları nedeniyle henüz tam anlamıyla keşfedilmeyi bekliyor. Bu bölüm, Türkiye'nin kutsal mekanlarını küresel bir destinasyon haline getirme hayalini, Fener-Balat'ın ilham verici modeliyle nasıl gerçeğe dönüştürebileceğini ortaya koyuyor.

21. yüzyılda turizm anlayışı köklü bir dönüşüm geçiriyor. "Güneş-deniz-kum" odaklı tatiller yerini,

daha anlamlı ve derinlikli deneyimlere bırakıyor. Bu yeni eğilimde, kültür ve inanç turizmi küresel ölçekte devasa bir potansiyel barındırıyor. Dünya Turizm Örgütü'nün verilerine göre, her yıl 3 milyondan fazla insan kutsal mekanları ziyaret ederek 15-18 milyar Euro'luk bir ekonomik hacim yaratıyor. Türkiye, bu büyüyen pazarda, eşsiz tarihi ve dini mirasıyla en önemli oyuncularından biri olma potansiyeline sahip. Anadolu, insanlık tarihinin en köklü medeniyetlerine ve inançlarına ev sahipliği yapmış bir coğrafya. Pagan kültürlerinden Hitit, Frig ve Urartu inançlarına, Yunan ve Roma mitolojilerinden üç büyük semavi dine kadar sayısız medeniyetin izini taşıyor. Hristiyanlık, Anadolu'dan Avrupa'ya yayılmış; İncil'de adı geçen Yedi Kilise'nin (Efes, İzmir, Bergama, Thyatira, Sardes, Filadelfiya, Laodikya) tamamı Türkiye'de bulunuyor. Meryem Ana Evi, Antakya'daki Aziz Petrus Kilisesi ve Demre'deki Aziz Nikola Kilisesi, Hristiyan dünyası için kutsal ziyaret noktaları. Yahudi mirası, Manisa Sardes'teki antik sinagog ve İstanbul'un Balat ve Galata semtlerindeki si-

nagoglarla temsil ediliyor. İslam dünyası için ise Mevlana'nın Konya'daki türbesinden Hacı Bektaş Veli'nin Nevşehir'deki dergahına, Anadolu'yu baştan başa geçen tarihi hac yoluna kadar zengin bir miras mevcut. Ancak bu muazzam potansiyel, çeşitli engeller nedeniyle tam anlamıyla değerlendirilemiyor. En büyük sorunlardan biri, yetersiz tanıtım faaliyetleri. Öyle ki, Türkiye'ye gelen birçok turist, İncil'de adı geçen kutsal mekanların hala var olduğunu öğrenince şaşkınlık yaşıyor. Diğer engeller arasında, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile diğer kamu kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği, dini topluluklarla iletişimsizlik ve inanç turizmi konusunda uzmanlaşmış rehberlerin azlığı yer alıyor. Bu sorunların aşılması için, Tarsus'tan Mardin'e uzanan bir "Din Turizmi Koridoru" oluşturulması gibi stratejik öneriler geliştiriliyor. Türkiye, bu saklı

hazinesini doğru politikalarla dünyaya açarsa, sadece ekonomik kazanç sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda medeniyetler arası barış ve diyaloga da güçlü bir katkı sunacak. Bu proje, bize inanç turizminin sadece eski taşları parlatmak olmadığını; asıl gücünün, o taşların etrafında yaşayan toplumu bilinçlendirmek, karar süreçlerine dahil etmek ve onlara mikro kredilerle yeni ekonomik kapılar aralamak olduğunu göstermektedir. Fener-Balat örneği, Tarsus'tan Mardin'e uzanacak bir "İnanç Turizmi Koridoru" hayalinin nasıl gerçeğe dönüşebileceğinin canlı kanıtıdır. Bu çalışma, Türkiye'nin saklı kalmış ruhani zenginliğini küresel bir çekim merkezine dönüştürürken, bunu sadece ekonomik bir kazanç kapısı olarak değil, aynı zamanda medeniyetler arası barış ve diyaloga hizmet eden onurlu bir misyon olarak nasıl üstlenebileceğini Fener-Balat'ın ilham verici merceğinden inceleyecektir.

İstanbul 2010'dan Geleceğe: Kültürel Mirasın İzinde

2010 yılında İstanbul, Avrupa'nın kültür başkenti olarak sahneye çıktığında, dünya bu kadim şehrin hikayesine kulak verdi. Fener-Balat, bu büyük vizyonun en parlak yıldızlarından biri oldu. İstanbul 2010, sadece binaları restore etmekle yetinmedi; bir şehri, onun insanlarıyla birlikte yeniden inşa etti. Yerel halkın mirasına sahip çıkması, tarihi semtlerin canlanması ve kültür turizminin yükselişi, bu sürecin kalbiydi. Fener-Balat, taşların ötesinde, bir medeniyetler diyalogunun yaşayan bir sembolü.

2010 yılında İstanbul, "Avrupa Kültür Başkenti" unvanıyla sadece Avrupa'ya değil, tüm dünyaya seslendi. Bu kadim şehir, uygarlıkların birikimini taşıyan sokaklarında, yeniden yazılan bir kültür hikâyesine ev sahipliği yaptı. İstanbul 2010 süreci, taşları temizlemekten, duvarları onarmaktan ibaret değildi; ruhu yeniden inşa etmek, insanları tarihleriyle yeniden buluşturmak ve geçmiş ile gelecek arasında sahici bir köprü kurmak asıl mesele.

Bu kapsamda Fener-Balat, sadece bir restorasyon alanı değil, bir paradigma değişiminin vitrini haline geldi. Bu bölgedeki projeler, mimari dokunun ötesinde sosyal dokunun da canlandırılmasıyla dikkat çekti. Restore edilen her ahşap kapı, her taş cephe; geçmişten bir yankıyı bugüne taşıdı ve mahalle sakinlerinin hayatlarına yeniden anlam kattı.

2006'dan 2010'a: Bir Dönüşümün Temelleri

2006 yılında İstanbul'un "2010 Avrupa Kültür Başkenti" olarak ilan edilmesiyle birlikte başlatılan süreç, Türkiye tarihinde bir ilk niteliği taşıyordu. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından oluşturulan stratejik plan, sadece fiziksel korumayı değil, toplumsal katılımı ve kültürel sürdürülebilirliği de öncelik olarak benimsedi.

Bu plan doğrultusunda yürütülen projelerden biri olan Fener-Balat Geliştirme Programı; UNESCO Dünya Kültürel Mirası listesinde yer alan bu kıymetli bölgeyi sadece korumakla kalmadı, aynı zamanda yaşayan bir kültürel sahneye dönüştürdü. Gönüllülerin katılımı, yerel halkın süreçlere dahil edilmesi ve bölgeye dönük kültür-sanat faaliyetlerinin desteklenmesi, bu başarının yapı taşları oldu.

İnsan Odaklı Koruma Anlayışı

İstanbul 2010 sürecinin belki de en güçlü yönü, restorasyonun tek boyutlu bir teknik müdahale olarak değil, sosyal bir iyileşme aracı olarak ele alınmasıydı. Özellikle "kültürel mirasın en iyi koruyucuları, onun gölgesinde yaşayanlardır" anlayışı doğrultusunda, yerel halkın aktif katılımı sağlandı. Mahalle meclislerinden sanat atölyelerine, hikâye dinletilerinden sokak sergilerine uzanan geniş yelpazede yapılan etkinlikler, halkın sürecin pasif izleyicisi değil, doğrudan aktörü olmasını sağladı. Bu yaklaşım, bugün dünya kültürel miras yönetimi alanında örnek gösterilen katılımcı modellerin bir habercisi niteliğindedir.

Kalıcı Etki ve Gelecek Vizyonu

Fener-Balat ve benzeri projeler sadece geçmiş yaşatmakla kalmayıp, İstanbul'un kültürel geleceğini de şekillendiriyor. Bugün bu bölgelerde açılan kültür rotaları, tematik yürüyüşler, dijital rehberlik uygulamaları ve yerel rehber anlatıları, İstanbul'un inanç ve kültür turizmindeki profilini her geçen gün güçlendiriyor.

İstanbul, Vatikan ve Kudüs gibi kentlerle karşılaştırıldığında artık sadece tarihî değeriyle değil, bu değerleri nasıl yaşattığıyla da dikkat çekiyor. Bu bağlamda, İstanbul'un medeniyetler arası diyalogun kalbinde bir kültür kenti olarak yeniden tanımlandığını söylemek abartı olmayacaktır.

4 ZAMAN DİLİMİ 4 SİMGE

İstanbul öyle bir şehirdir ki, bir sabah erguvan ağacının morunda açar gözlerini; bir martının kanadında süzülür geçmişin izleri. Kimi zaman bir vapurun sisli camında görünür silueti, kimi zaman Boğaz'ın kıyısında bir çocuk gülüşünde yankılanır adı. Onun mimarisi, sadece yapılar değil, bir zamanlar yaşanmışlıkların hatırasıdır. İstanbul'un silueti, minarelerin gökyüzüyle sohbetidir; camilerin kubbesinde, kulelerin gölgesinde yaşar belleği.

Bir gün Topkapı Sarayı çıkar karşımıza, asırlık bir hikâye gibi... Bir başka gün Ayasofya'nın sessiz görkemi, ya da Galata Kulesi'nden fısıldayan rüzgâr selamlar bizi. Bazen bir trenin uğurladığı sevdadır Haydarpaşa Garı, bazen Süleymaniye'de yankılanan ezgidir kalbimizi titreten. Ve elbette, Boğaz'ın ortasında dimdik bir zarafetle duran Kız Kulesi... Hepsi İstanbul, hepsi onun binbir kimliğiyle yoğrulmuş birer hatıradır.

Haydarpaşa Garı İstanbul'a Açılan Kapı

Haydarpaşa Garı, yalnızca bir tren istasyonu değildir; Anadolu'nun umutlarını İstanbul'un silüetiyle buluşturan bir başlangıç noktasıdır. II. Abdülhamit döneminde, İstanbul-Bağdat Demiryolu'nun ilk durağı olarak planlanan bu görkemli yapı, Alman mimarlar Otto Ritter ve Helmut Conu'nun ellerinde neoklasik Alman mimarisiyle yükseldi. 1906 yılında başlayan inşaat, Alman ve İtalyan taş ustalarının iki yıllık emeğiyle tamamlandı.

Adını, Selimiye Kışlası'nın inşasındaki katkılarıyla bilinen Haydar Paşa'dan alan garın iç mekânlarını, ustalıklı işlenmiş kurşun vitraylar süsler bu sanatın ardında, dönemin önemli cam ustası Linneman'ın imzası vardır. Binanın zemininde yer alan 1.100 ahşap kazık, her biri 21 metre uzunluğunda ve özel su yalıtımlı olarak denize çakılmıştır. Bu detay dahi, yapının mühendislik dehasını gözler önüne serer.

Fakat Haydarpaşa'nın gerçek kudreti, mimari görkeminden çok taşıdığı insan hikâyelerinde saklıdır. Eski Yeşilçam filmlerinde elinde tahta bavuluyla, "taşı toprağı altın" denilen İstanbul'a ilk adımı atan gençlerin yüzlerinde umut, gözlerinde gelecek vardır. Tren peronundan inip İstanbul'a ilk kez bakanların gözüne, uzaktan Sultanahmet'in ince minareleri çarpar. Kadıköy'ü çevreleyen mendirek, deniz feneri ve Boğaz'ın içsel coğrafyasında kaybolan hayaller eşlik eder onlara.

Haydarpaşa, yalnızca bir gar değil; İstanbul'a varışın şiirsel bir giriş cümlesidir. Her taşıyla bir hikâye anlatır, her vitrayında zamanın rengini saklar.

Kız Kulesi Efsanelerle Örülü Zamansız Bir Bekleyiş

İstanbul'un kalbinde, Üsküdar açıklarında nazlı bir nişane gibi yükselir Kız Kulesi. Tam 2.500 yıllık bir geçmişi vardır; Antik Yunan'dan Bizans'a, Osmanlı'dan günümüze uzanan köklü bir zaman yolculuğu... Salacak sahilinin karşısındaki kayalık üzerine konumlanan bu görkemli yapı, tarih boyunca gümrük istasyonu, savunma kulesi ve deniz feneri gibi pek çok işlev üstlenmiş, her dönem kendi ihtiyaçlarını kuleye yansıtmıştır.

1719 yılında, geceyi aydınlatan fenerden sıçrayan bir kıvılcımla yanar Kız Kulesi. Bu trajik yangının ardından, dönemin baş mimarı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından onarılır. Yapıya camlı bir köşk ve kurşunla kaplı bir kubbe eklenir; taş duvarları yeniden örülür ve kule neredeyse baştan inşa edilir. Onarılan haliyle artık sadece denizcilerin yolu aydınlatılmaz, şehrin kültürel belleğinde de yepyeni bir sayfa açılır.

Zamana direnen bu kule, aynı zamanda efsanelerin de merkezi olmuştur. Kimi anlatılarda bir imparatorun kızını kaderinden korumak için inşa ettirdiği yer, kimi zaman sevdalıların göz göze gelemediği bir uzaklık olarak geçer dilden dile. Her anlatı, bu taş yapının duvarlarında yankılanır.

Bugün, Kız Kulesi zarafetiyle hem İstanbullulara hem ziyaretçilere eşlik eder. Gündüzleri boğazın kıyısında bir kahve eşliğinde geçmişi düşlemeye çağırırken; akşamları şehrin ışıklarıyla süzülen bir akşam yemeği atmosferi sunar. Cam köşkü, kurşun kubbesi ve eşsiz manzarasıyla, geçmişin anılarını bugünün zamansızlığında misafir eder.

Galata Kulesi Zamanın Üzerinden Bakan Sessiz Bir Tanık

İstanbul silüetinin asırlardır ayrılmaz parçası... Galata Kulesi, yalnızca taşlardan örülmüş bir yapı değil; binlerce hikâyenin, keşfin ve hayalin sessizce biriktiği, tarihin ta kendisidir. 507 yılında, Bizans İmparatoru Anastasius tarafından bir deniz feneri olarak inşa edilen bu görkemli kule, yüzyıllar boyunca hem gözlem noktası oldu hem de efsanelerin odak noktası.

1348 yılında Cenevizliler, Galata surlarının bir parçası hâline getirdikleri kuleyi devasa yığma taşlarla yeniden yükselttiler. 70 metreye ulaşan bu yapı, zamanla rasathane, yangın gözetleme kulesi ve askeri karakol olarak farklı işlevler üstlendi. Ancak onu halkın gönlünde asıl ölümsüz kılan, 17. yüzyılda Hezarfen Ahmed Çelebi'nin Galata'dan Üsküdar'a uzanan efsanevi uçuşudur. Rüzgârta yarısan hayallerin başladığı yer...

Galata Kulesi savaşlar, yangınlar ve doğal afetlerle yıpranmış; ama her defasında yeniden ayağa kaldırılmıştır. Hemen her yüzyılda bir onarım geçirmiş, her seferinde çağın izlerini taşlarına yansıtmıştır. Bugün, restore edilmiş haliyle yalnızca geçmiş değil, gökyüzünü de gözleyen bir İstanbul sembolüdür.

Zaman değişir, insanlar değişir; ama Galata Kulesi, göğü delen görkemiyle hâlâ oradadır. Her baktığında başka bir İstanbul anlatır insana; bir masal, bir anı, bir düş kadar dokunaklı...

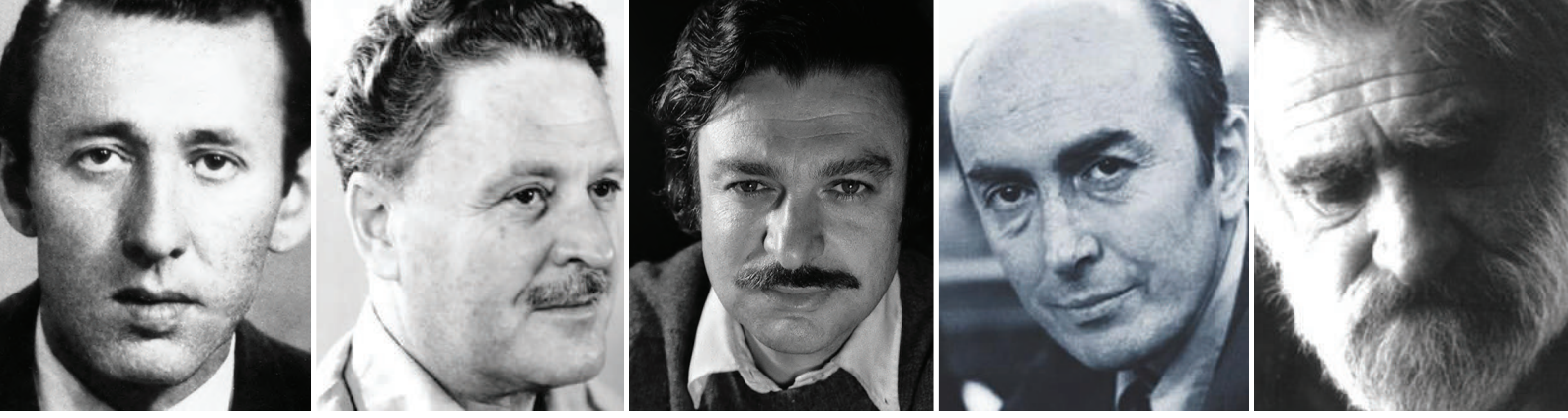

Süleymaniye Camii Sessizlikte Yükselen Bir İhtişam

Süleymaniye Camii, yalnızca klasik Osmanlı mimarisinin en kudretli örneklerinden biri değil; aynı zamanda bir imparatorluk ideali, bir mimarın dehası ve zamanın ötesinde yankılanan bir ibadet mekânıdır. Mimar Sinan'ın "kalfalık eserim" diyerek tanımladığı bu abidevi yapı, sadece taşla değil, ustalıklarla kurulmuş akustik, ışık ve ruh bütünlüğüyle inşa edilmiştir.

İç mekânının eşsiz akustiği, Sinan'ın farklı malzeme ve teknikler kullanarak sesin yankısını kontrol altına alması sayesinde bugüne kadar kusursuz biçimde korunmuştur. 53 metre yüksekliğe ve 26,5 metre çapa sahip muazzam ana kubbe, dört büyük "fil ayağı" üzerine oturtulmuş; bu denge unsuru, Ayasofya'da da görüldüğü gibi iki yarım kubbe ile desteklenmiştir. Böylece hem görsel hafiflik hem de yapısal güç sağlanmıştır. Camiyi çevreleyen avlunun dört köşesindeki dört minare, Kanuni Sultan Süleyman'ın İstanbul'un fethinden sonraki dördüncü Osmanlı padişahı olduğunu simgeler. Minarelerdeki toplam on şerefe ise onun Osmanlı'nın onuncu padişahı olduğunu sembolize eder bu detaylar, mimarın taşıdığı sembolik dili ve devrin siyasal mesajlarını da gözler önüne serer. Tarihi yarımada'nın tam kalbinde, İstanbul'un en yüksek tepelerinden birinde yükselen Süleymaniye Külliyesi; yalnızca camiden ibaret değildir. Medreseler, darüşşifa (hastane), darülhadis, darülkurra (kur'an okulu), darüzzıyafe (misafirhane), imaret (aşevi), hamam, tabhane (misafir odaları), çeşme, kütüphane ve dükkânlar bu külliye'nin parçalarıdır. Bu yapı topluluğu, bir ibadet merkezinden çok daha fazlası olarak, bir yaşam alanı, bir sosyal reform projesi, bir kentsel organizma işlevi görmüştür.

Ve bu muhteşem yapının sakinlerinden biri, kendi adına inşa edilmiş bu abidevi eserin kalbinde sonsuz bir huzurla yatan Sultan Süleyman'dır. Hemen yanı başında ise onu ölümsüzleştiren mimarın, Mimar Sinan'ın mütevazı türbesi yer alır gösteriştan uzak ama sonsuz derinlikli bir vefa işareti gibi.

İstanbul

Şiirin Başkenti Zamanın Kıyısında Bir Aşk

İstanbul, asırlık taşlarına sinmiş efsaneleri, Boğaz'ın sisine karışan martı çığlıkları ve sokaklarından yükselen ezgileriyle, bir şehirden çok daha fazlasıdır: o, dizelere sığmayan bir şiiirdir. Yahya Kemal'in melankolik huzmesinde, Orhan Veli'nin deniz kokulu neşesinde, İlhan Berk'in sokak tabelalarına işlenmiş imgelerinde yaşar. Fener-Balat'ın renkli perdeleri, çocuk kahkahaları ve yıpranmış konakları, bu şiirin en canlı mısralarıdır; İstanbul, her köşesinde bir şairin düşüne ev sahipliği yapar.

Kent ve Şair: Arzunun ve Kırğınlığın Sahnesi

Bir kent, şairiyle nefes alır; şair, kentin ruhunu mısralara döker. Pessoa'nın Lizbon'u, Baudelaire'in Paris'i neyse, Yahya Kemal'in İstanbul'u odur: bir aidiyet, bir tutku, bir kırğınlık alanı. Şair, kentine turist gibi bakmaz; onun sokaklarını bir dil gibi gözer, rüzgârını belleğine işler, taşlarında zamanın izlerini okur. Bu ilişki, tıpkı bir aşk gibi, hem tutku dolu hem de yaralayıcıdır. İstanbul, bu aşkın en büyüleyici sahnesidir. Boğaz'ın gri sisine karışan bir martı sesi, Fener'de eskimiş bir konağın ahşap panjurları, Balat'ta solmuş bir tabelanın ardındaki hikâye; hepsi birer mısradır, bir şairin kaleminden dökülmüş.

Şiiri Besleyen Coğrafya: Fener-Balat'ın Dokusu

İstanbul'un şiirsel kimliği, sadece Boğaz'ın maviliğinde ya da sarayların görkeminde değil, Fener ve Balat gibi semtlerin kıvrımlı sokaklarında da can bulur. Bu semtler, tarihî mekânlardan ibaret değildir; yaşayan edebî haritalardır. Balat'ın dar sokaklarında geçmişin yankıları, Fener'in taş duvarlarında zamanın gölgeleri gezinir. Rengârenk cepheler, geçmişin onurlu hüznünü; çocukların cıvıltısı, bugünün umudunu taşır. Bu semtler, İstanbul'un katmanlı ruhunu yansıtır: Bizans'tan Osmanlı'ya, oradan günümüze uzanan bir hikâyenin sahnesidir.

Yahya Kemal, "İstanbul'un en güzel zamanı ikindidir" derken, belki de Balat'ta gölgelenen gün ışığını, Fener'de bir kahvehanenin loşluğunu düşünüyordu. Orhan Veli'nin "İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı" dizeleri, Balat'ın bir sokağında, dalgaların ritmine karışan bir esnaf muhabbetinde hayat bulmuş olabilir. İlhan Berk'in haritacı şiirinde, Galata kadar Fener de vardır; çünkü İstanbul'u yazmak, onun tüm katmanlarını, tüm seslerini, tüm renklerini kucaklamaktır.

Kent, Kültür ve Kaybolanlar

İstanbul, Bizans'tan Osmanlı'ya, oradan modern

dünyaya uzanan bir kültür köprüsüdür. Ancak kentler değiştikçe, şiirler de kabuk değiştirir. Betonun gölgesinde kaybolan ahşap konaklar, unutulmuş sokak isimleri, kapanan dükkân vitrinleri... Bu kayboluş, İstanbul'un şiirine hüznün katar. Şair, bir kent arkeoloğu gibi, bu kayıplara karşı direnir; unutulmuş hatırlatır, görünmeyeni görünür kılar. İlhan Berk'in sokak tabelalarına, duvar yazılarına düşürdüğü notlar, tam da bu direncin izleridir. İstanbul'u yazmak, onun belleğini korumaktır; her mısra, kentin ruhuna bir saygı duruşudur.

Şiir Hâlâ Bu Şehirde

Çağlar değişse, imgeler dönüşse de İstanbul, şiir olmaya devam eder. Yahya Kemal'in zarif kederinde, Nazım Hikmet'in coşkulu isyanında, Orhan Veli'nin sokak neşesinde, Attilla İlhan'ın melankolik Boğaz'ında yaşamayı sürdürür. Bu şehir, hem geçmişin hüznünü hem de geleceğin umudunu aynı anda taşır. Onun sokaklarında yürüyenler, taşlarına dokunanlar, rüzgârını soluyanlar, bu büyük şiirin birer parçasıdır.

İstanbul, her sabah bir mısra gibi başlar: bazen Balat'ta kahve kokusuyla, bazen Fener'de bir göçmen şarkısıyla, bazen Boğaz'da bir martının kanat çırpışıyla. Bu şehir, şairlerin elinde yeniden doğar; çünkü İstanbul, şiirle var olur, şiirle nefes alır.

İSTANBUL'UN Sessiz Sakinleri

GÜVERCİNLER

Kanat Çırpın Şehrin Gölgesi

Güvercinlidir İstanbul'un meydanları... Ortaköy'de serin sabah denizinin üstünde dönerler, Karaköy'ün telaşına sabırla eşlik ederler, Kadıköy'de vapur bekleyenlerin omzuna konar, Beşiktaş'ta, Eyüp'te, Taksim'in kalabalığında birer sessiz seyirci gibi süzülürler.

Ama İstanbul'da "güvercin" dendiğinde, zihnimizde ilk beliren yer yine de Eminönü'dür. Yeni Camii'nin ön avlusunda, Mimar Sinan'ın ruhunun gölgesinde yüzlerce kanat aynı anda kalkar gökyüzüne. Bir yanda Mısır Çarşısı'nın baharat kokusu, bir yanda Galata Köprüsü'nün gürültüsü ve deniz... Hepsi içinde bir şiir saklar; hepsi güvercinlerle tamamlanır.

Günlük bir İstanbul ritüelidir bu: Çocukların neşesiyle karışır kuşların kanat sesi, avlularda yankılanır, sokaklarda çoğalır. Sabah ezanında uyanır güvercinler, ikinci vakti gölgelenir taşlar üstünde, akşam serinliğinde yeniden süzülürler göğe. Yabancı gözler için sıradan, bizim için eksikliği hissedilen bir güzelliştir bu. Çünkü İstanbul'da güvercinler yalnızca kuş değildir; şehirle birlikte soluk alıp veren bir ruh, her gün bir şiirin içinde yeniden doğan bir zaman parçasıdır.

KEDİLER

İstanbul'un Sessiz Efsaneleri

İstanbul'un sokaklarında birer gölge, birer huzur, birer sırdır kediler. Yüzlerini duvarlara verenler, güneşin izini takip edenler, merdiven altı uyku- larında bir imparatorluk gibi derinleşenler... Roma'dan günümüze uzanan tarihsel bir varlık gibidirler; sadece bugünün değil, yüzyılların sakinidirler bu şehirde. Dr. Sermin İldırar'ın yönettiği "Kedilerin İstanbul'u" belgeselinde de vurgulandığı gibi, onlar bu şehrin kadim misafirleri değil, yerleşik sahipleridir. Arif Aşçı'nın "İstanbul'un Sokak Kedileri" kitabında dediği gibi: onlar sokakların baş kahramanlarıdır kurgunun değil, hayatın içinden çıkan sahici karakterler. Kapı önlerinde uyuyanlar, doğalgaz kutusu üstünde gün ısıtanlar, bir balıkçının önünde sabırla bekleyenler... Hepsi İstanbul'un ritmine uyanmış gibidir. Galata Mevlevihanesi'nin bahçesi, onlar için bir tür sükûnet mabedi; Cihangir, Moda, Kuzguncuk, Süleymaniye ve Adalar ise kedilerin hem özgür hem de sevecen krallıklarıdır. Her mahallenin bir kedisi vardır bu şehirde. Bakkalların ismiyle çağırdığı, mahallenin çocuklarının beslediği, yaşlıların penceresinden mendille selamladığı kediler... Onlar sadece hayvan değil, hatıralar, duygular ve şehirle kurulan ortak bir dilin taşıyıcılarıdır.

Bazıları Ayasofya'nın gölgesinde süzülür, bazıları Topkapı Sarayı'nın bahçelerinde tarihle birlikte gezinir. Galata Kulesi'nin eteklerinde kıvrılır bir kedi; bir martı, Boğaz'ın rüzgârına yaslanarak geçmişi fısıldar. İstanbul'un sadece insanlar değil, başka sakinleri de vardır kanatlıları, tüylüleri, patili sessiz tanıkları... Yurt dışına gittiğimizde yokluklarını hemen hissederiz. Bir meydan sessizse, bir sokak çok düzenliyse, bir çatı çok boşsa... Eksik olan onlardır. Kediler, martılar, köpekler, güvercinler... Onlar İstanbul'un hem fon müziği, hem gölge oyuncusudur.

MARTILAR

Şehrin Kanatlı Mısraları

Can Yücel'in "denizin sokak çocukları" dediği martılar, İstanbul'un göğünde değil sadece, anıların kıyısında da uçarlar. Kimi zaman vapur dumanına karışır bir çığlık, kimi zaman dalga köpüğünde döner çocukluğumuza. En mutlu oldukları şehir, hiç kuşkusuz İstanbul'dur.

Çünkü bu şehirde onları bekleyen dostları vardır: Şehir Hatları Vapurları... Her sabah Karaköy'den, Eminönü'nden, Kadıköy'den kalkar vapurlar, ve her kalkış bir dansa dönüşür gökyüzünde. Martılar uçar, yolcular uzanır elleriyle simit kırıntılarına bir selamlaşma, bir tanışıklık, bir sessiz sözleşme gibi...

Martıların çığlığı, hem Boğaz'ın tuzunu taşır hem hasretin sesini. O yüzden martısız bir İstanbul düşünmek, ezansız bir sabaha uyanmak gibidir. Ve İstanbul'suz bir martı, süzülecek gökyüzü bulamayan bir göçmen gibi öksüzdür. Onlar, bu şehrin göğe yazılmış mısralarıdır. Bir şiirin ucundan kanatlan, bir hayalin içinde yankılanan ezgilerdir. Ve her vapur seferi, onlarla birlikte biraz daha İstanbul'dur...

KÖPEKLER

Hüzünlü Gözlerle Şehri Koruyanlar

İstanbul'un köşe başlarında bir bakışla karşılarız onlarla. Galata Kulesi'nin taş gölgesinde ya da Ayasofya'nın önünde, bir kaldırım kenarında sabırla bakan, bir bankın altında sessizce uyuyan bir çift göz... Hüzünle doludur ama mağrurdur; çünkü İstanbul'un gerçek sahiplerinden biridir o. Sokak köpekleri, bu kadim şehrin unutulmuş hafızası gibidir. Fransız yazar Catherine Pinguet'in "İstanbul'un Köpekleri" kitabında anlatıldığı gibi, bir zamanlar İstanbul'un semtlerinde, insanlar gibi mahallesine sadık, yangınları haber veren, yolları temiz tutan canlılar olarak görülürlerdi. Kimi evin önüne uzanır, kimi esnafın gözdesi olurdu. Onlar, geçmişin huzurlu komşuluğunun dört ayaklı hatıralarıdır. Zaman değişti temizlik kaygıları, kent düzenlemeleri, beton duvarlar... Ama sokak köpekleri hâlâ buradalar; daha sessiz, belki biraz daha yalnız ama her zamanki kadar onurlu. Şimdi iyi kalpli insanların ellerinden besleniyor, biraz su, biraz sevgiyle günü geçiriyorlar. O yüzden, sıcak bir günde gölgede yatan bir köpek görürsek, başını okşamasak bile bir tas su bırakalım yanına. Çünkü bu şehir, onları da kalbinde taşıyor; tarihiyle, insanıyla ve tüm sokaklarıyla birlikte.

Fener-Balat

İstanbul'un Yüreğinde Bir Medeniyetler Haritası

Boğaz'ın mavisine yaslanan, Haliç'in kıvrımlı kıyılarında tarih boyunca sessizce kök salan bir mekândır Fener-Balat. Bu iki kadim semt; camilerin ezanı, kiliselerin çanı, sinagogların yakarışıyla yoğrulmuş bir inanç mozaïği; Osmanlı'dan Bizans'a, Yahudi cemaatinden Ermeni mahallesine, Rum Ortodokslarından Müslümanlara uzanan çokkültürlü bir belleğin yaşadığı hafızasıdır.

İstanbul'un Haliç kıyılarında, tarihle günümüzün, farklı kültürlerin ve inançların keştiği bir alan vardır: Fener ve Balat. Bu iki semt, sadece İstanbul'un değil, dünya kültür mirasının da en özel köşelerinden biridir. Bizans'tan Osmanlı'ya, oradan modern Türkiye'ye uzanan bir hikâyenin canlı tanıkları olan Fener ve Balat, taş sokakları, renkli evleri, tarihi ibadethaneleri ve çok kültürlü dokusuyla, adeta bir medeniyetler buluşmasının sahnesidir. Bu makale, Fener ve Balat'ın tarihini, inanç mozaïğini, İstanbul'un kalbindeki yerini ve geleceğe bıraktığı mirası derinlemesine ele alıyor. Tarih: Geçmişten Günümüze Bir Zaman Yolculuğu Fener ve Balat, İstanbul'un en eski yerleşim bölgelerinden biridir. Haliç'in güney kıyısında yer alan bu semtler, Bizans döneminde şehrin önemli merkezlerinden biriydi. Fener, adını Bizans'tan Osmanlı'ya kadar ayakta kalan ve semte ismini veren bir deniz fenerinden alır. Balat ise, ismini

muhtemelen Rumca "palation" (saray) kelimesinden türetmiştir; çünkü Blachernae Sarayı'na yakınlığıyla bilinir. Bizans döneminde, bu bölgeler hem aristokrasinin hem de farklı etnik ve dini toplulukların yaşadığı yerlerdi.

Osmanlı döneminde Fener ve Balat, çok kültürlü yapısını daha da güçlendirdi. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra, şehirdeki Rum, Yahudi ve Ermeni topluluklar bu semtlere yerleşti. Fener, özellikle Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin merkezi haline gelerek, Osmanlı İmparatorluğu'nun Hristiyan tebaası için manevi bir başkent oldu. Balat ise, 15. yüzyılda İspanya'dan kovulan Sefarad Yahudilerinin yerleştiği bir bölge olarak öne çıktı. Osmanlı'nın hoşgörü politikası, bu semtlerin çok dilli, çok dinli bir mozaik haline gelmesini sağladı.

19. yüzyılda Fener ve Balat, Osmanlı modernleşme hareketlerinin de etkisiyle bir dönüşüm geçirdi.

Zengin Rum ve Yahudi tüccarların yaptırdığı konaklar, semtlere zarif bir mimari kimlik kazandı. Ancak 20. yüzyıl, bu semtler için değişim ve kayıplar dolu bir dönem oldu. 1955'teki 6-7 Eylül Olayları ve mübadele gibi süreçler, Rum ve Yahudi nüfusun azalmasına yol açtı. Buna rağmen, Fener ve Balat, tarihî dokularını ve çok kültürlü ruhlarını korumayı başardı.

Bir Kültürler Kavşağı

Fener ve Balat, farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan birer açık hava müzesi gibidir. Bizans, Osmanlı ve modern Türkiye'nin kültürel katmanları, bu semtlerin her sokağında, her taşında hissedilir. Fener'in dar sokaklarında yürürken, bir yanda Bizans'tan kalma surlar, diğer yanda Osmanlı mimarisinin izlerini taşıyan ahşap konaklar göze çarpar. Balat'ın renkli evleri, Yahudi ve Rum kültürlerinin estetik anlayışını yansıtırken, sokak

aralarındaki küçük kahvehaneler, Osmanlı'dan günümüze uzanan bir sosyal yaşam geleneğini sürdürür.

Bu semtler, sadece mimari değil, aynı zamanda dil, müzik ve mutfak gibi kültürel öğelerle de bir medeniyetler buluşması sunar. Balat'ın pazarlarında hâlâ duyulan Ladino şarkıları, Fener'deki kiliselerde yankılanan Rum Ortodoks ilahileri ve semt kahvelerinde demlenen Türk kahvesinin kokusu, bu çok kültürlü mirası canlı tutar. Fener-Balat, bir zamanlar Rum balıkçıların, Yahudi tüccarların ve Türk esnafın yan yana yaşadığı bir mahalle kültürüne ev sahipliği yapmıştır. Bugün bile, bu semtlerdeki esnaf lokantaları, antikacılar ve küçük dükkânlar, bu çeşitliliği yansıtan bir atmosfer sunar.

Manevi Bir Merkez

Fener ve Balat, farklı inançların bir arada yaşadığı bir mozaik olarak, İstanbul'un dini çeşitliliğinin en güçlü simgelerindendir. Fener, Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin merkezi olarak dünya çapında bir manevi öneme sahiptir. 1601'den beri Fener'de bulunan Aya Yorgi Kilisesi, Ortodoks Hristiyanlar için kutsal bir merkezdir. Patrikhane, sadece dini bir kurum değil, aynı zamanda Rum kültürünün Osmanlı'daki temsilcisi olmuştur. Fener'deki diğer kiliseler, örneğin Meryem Ana Kilisesi (Moğolların Meryemi), Bizans'tan kalma nadir yapılardan biri olarak dikkat çeker.

Balat ise, Yahudi kültürünün İstanbul'daki en

önemli merkezlerinden biridir. Ahrida Sinagogu, 15. yüzyıldan beri ayakta olan ve Sefarad Yahudilerinin ibadet merkezi olan bir yapıdır. Osmanlı döneminde Yahudi cemaatinin sosyal ve dini hayatının kalbi olan bu sinagog, mimari özellikleriyle de dikkat çeker. Bunun yanı sıra, Balat'taki Ermeni kiliseleri, özellikle Surp Hıreşdagabet Kilisesi, semtin çok dinli yapısını tamamlar.

İslam da bu semtlerde güçlü bir şekilde temsil edilir. Osmanlı döneminde inşa edilen camiler, özellikle Yavuz Sultan Selim Camii ve çevresindeki türbeler, Fener-Balat'ın manevi dokusuna İslami bir renk katar. Bu inanç mozaiki, semtlerin sadece birer yaşam alanı değil, aynı zamanda farklı dinlerin barış içinde bir arada bulunduğu bir manevi merkez olduğunu gösterir.

İstanbul'un Kalbinde Fener-Balat

Fener ve Balat, İstanbul'un kalbi sayılan Tarihi Yarımada'nın hemen yanı başında, Haliç'in kıyısında yer alır. Bu konumu, semtleri hem tarihi hem de kültürel açıdan şehrin merkezi bir parçası yapar. İstanbul'un şişirsel ruhunu taşıyan bu semtler, Yahya Kemal'in dizelerindeki melankoli, Orhan Veli'nin neşeli sokakları ve İlhan Berk'in tabelalara düşürdüğü notlarla edebiyat dünyasında da yer bulmuştur. Fener'in taş duvarları, Balat'ın kıvrımlı sokakları, İstanbul'un katmanlı hikâyesinin birer sayfasıdır. Semtler, aynı zamanda İstanbul'un sosyal ve kültürel dönüşümünün bir aynasıdır. 20. yüzyılın ortalarına kadar Rum, Yahudi ve Ermeni

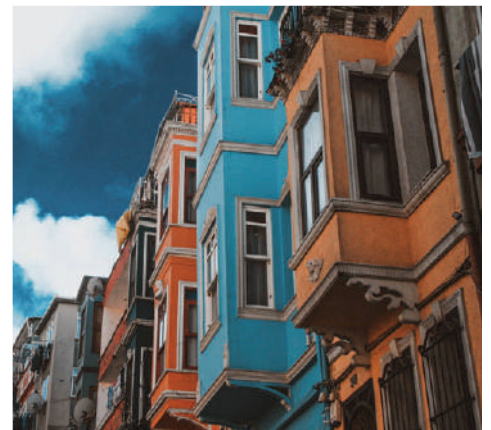
toplulukların yoğun olarak yaşadığı bu bölgeler, zamanla yeni sakinlerle tanıştı. Bugün, Fener ve Balat, sanatçıların, tasarımcıların ve genç girişimcilerin ilgisini çeken birer kültür merkezi haline geldi. Tarihi evlerin restore edilmesi, butik kafelelerin ve sanat atölyelerinin açılması, semtlere yeni bir soluk getirdi. Ancak bu dönüşüm, aynı zamanda gentrifikasyon tartışmalarını da beraberinde getirdi; çünkü semtlerin otantik dokusunu koruma çabası, modernleşme baskısıyla karşı karşıya.

Sembol Yapılar

Balat, İstanbul'un Haliç kıyısında yer alan, tarihi ve kültürel zenginliğiyle öne çıkan bir semt. Çok kültürlü geçmişi, renkli evleri ve dar sokaklarıyla ünlü olan Balat, aynı zamanda önemli sembol yapılarıyla da dikkat çeker. Bu yapılar, semtin Bizans, Osmanlı ve modern Türkiye dönemlerinden kalan mirasını yansıtır; farklı inançların, kültürlerin ve tarihlerin bir araya geldiği bir mozaik parçalarıdır.

1. Ahrida Sinagogu

► Tarih ve Önem: Balat'ın Yahudi mirasının en önemli sembollerinden olan Ahrida Sinagogu, 15. yüzyılda Osmanlı'ya gelen Sefarad Yahudileri tarafından kurulmuştur. Adını, Kuzey Makedonya'daki Ohrid (Ohri) şehrinden alan sinagog, İstanbul'daki en eski Yahudi ibadethanelerinden biridir. Osmanlı döneminde Yahudi cemaatinin sosyal ve dini hayatının merkezi olan bu yapı, Sefarad kül-

türünün İstanbul'daki en güçlü temsilcilerinden biridir.

► **Mimari Özellikler:** Ahrida Sinagogu'nun en dikkat çekici özelliği, geminin pruvasına benzeyen "tevhah" (bima) kısmıdır. Bu tasarımın, Sefarad Yahudilerinin İspanya'dan gemilerle Osmanlı'ya gelişini sembolize ettiği düşünülür. İç mekândaki ahşap oymalar ve süslemeler, Osmanlı sanatının etkilerini taşır. Sinagog, tarih boyunca birkaç kez restore edilmiştir; son restorasyon 1990'larda yapılmıştır.

► **Günümüzdeki Durumu:** Hâlen aktif bir ibadethane olan Ahrida Sinagogu, özel izinle ziyaret edilebilir. Balat'ın Yahudi mirasını anlamak için mutlaka görülmesi gereken bir yapıdır.

2. Surp Hireşdagabet Ermeni Kilisesi

► **Tarih ve Önem:** 19. yüzyılda inşa edilen Surp Hireşdagabet Kilisesi, Balat'ın Ermeni cemaatinin manevi merkezlerinden biridir. Adı, Ermenice "Melekler Kilisesi" anlamına gelir ve Ermeni Apostolik Kilisesi'ne bağlıdır. Osmanlı döneminde Balat'ta yaşayan Ermeni toplumu için önemli bir ibadet ve kültür merkezi olmuştur.

► **Mimari Özellikler:** Kilise, sade ama zarif bir mimariye sahiptir. Dış cephesi, Balat'ın renkli dokusuna uyum sağlarken, iç mekândaki freskler ve ikonalar Ermeni dini sanatının örneklerini sunar. Çan kulesi ve avlu, semtin tarihî atmosferine katkıda bulunur.

► **Günümüzdeki Durumu:** Kilise, Ermeni cemaati tarafından aktif olarak kullanılmaya devam ediyor ve özel günlerde düzenlenen ayinlerle canlılığını koruyor.

Balat'ın çok dinli yapısını yansıtan önemli bir semboldür.

3. Ferruh Kethüda Camii

► **Tarih ve Önem:** 16. yüzyılda, Osmanlı sadrazamlarından Semiz Ali Paşa'nın kethüdası Ferruh Ağa tarafından inşa ettirilen bu cami, Balat'ın İslami mirasının en önemli temsilcilerindendir. Mimar Sinan'ın eserlerinden biri olarak kabul edilen cami, sadeliği ve zarafetiyle dikkat çeker. Osmanlı döneminde, semtin Müslüman nüfusu için önemli bir ibadet merkezi olmuştur.

► **Mimari Özellikler:** Klasik Osmanlı mimarisinin sade örneklerinden olan cami, tek minareli ve kare planlı bir yapıya sahiptir. İç mekândaki çini süslemeler ve ahşap işçilik, Mimar Sinan'ın ince zevkini yansıtır. Cami, Balat'ın dar sokaklarında mütevazı ama etkileyici bir varlık gösterir.

► **Günümüzdeki Durumu:** Hâlen ibadete açık olan cami, semtin günlük yaşamına entegre olmuş durumdadır. Çevresindeki küçük meydan, mahalle kültürünün bir parçasıdır.

4. Balat'ın Renkli Evleri

► **Tarih ve Önem:** Balat'ın sembolü denince akla ilk gelenlerden biri, semtin dar sokaklarını süsleyen renkli ahşap evlerdir. 19. yüzyılda, özellikle Rum ve Yahudi tüccarların yaptırdığı bu evler, Balat'ın çok kültürlü geçmişini yansıtır. Osmanlı mimarisinin sade ama zarif örnekleri olan bu yapılar, semtin estetik kimliğini oluşturur.

► **Mimari Özellikler:** İki ya da üç katlı olan bu evler, ahşap ve taş karışımı malzemelerle inşa edilmiştir. Renkli cepheler, cumbalı pencereler ve süslü kapılar, her bir evin kendine özgü bir hikâyesi olduğunu hissettirir. Evlerin çoğu, Osmanlı modernleşme döneminin mimari özelliklerini taşır.

► **Günümüzdeki Durumu:** Son yıllarda, bu evlerin birçoğu restore edilerek butik otellere, kafelere veya sanat atölyelerine dönüştürülmüştür. Ancak bazıları hâlâ orijinal sakinleri tarafından kullanılıyor. Balat'ın Instagram fenomenine dönüşmesinde bu evlerin büyük payı vardır.

5. Çift Çarşısı (Balat Pazarı)

► **Tarih ve Önem:** Balat'ın tarihi çarşısı, nam-ı diğer Çift Çarşısı, semtin ekonomik ve sosyal hayatının kalbi olmuştur. "Çift" kelimesi, Osmanlı'da Yahudilere atıfta bulunan bir terim olsa da, çarşı Rum, Ermeni ve Türk esnafın da buluşma noktasıydı. 19. yüzyıldan itibaren Balat'ın ticaret merkezi olan bu çarşı, semtin çok kültürlü dokusunu yansıtır.

► **Mimari Özellikler:** Çarşı, dar bir sokakta sıralanan küçük dükkânlardan oluşur. Tarihi dükkân cepheleri, ahşap vitrinler ve eski tabelalar, Osmanlı dönemi esnaf kültürünün izlerini taşır. Çarşıda balıkçılar, manavlar, antikacılar ve baharatçılar bir arada bulunur.

► **Günümüzdeki Durumu:** Çift Çarşısı, hâlâ Balat'ın en canlı noktalarından biridir. Modern kafeler ve butik dükkânlarla yenilenmiş olsa da, tarihi dokusunu korumaktadır. Çarşı, Balat'ın

mahalle kültürünü deneyimlemek isteyenler için vazgeçilmez bir duraktır.

6. Blachernae Sarayı Kalıntıları ve Anemas Zindanları

► Tarih ve Önem: Balat'ın Bizans mirasının en önemli kalıntılarından biri, Blachernae Sarayı'na ait izlerdir. Bizans imparatorlarının son dönemlerde kullandığı bu saray, Haliç kıyısında stratejik bir konumdaydı. Saraya bağlı Anemas Zindanları ise, Bizans döneminde siyasi mahkûmların tutulduğu yerdir. Osmanlı döneminde de kullanılan bu yapılar, Balat'ın derin tarihini gözler önüne serer.

► Mimari Özellikler: Sarayın kalıntıları sınırlı olsa da, Anemas Zindanları daha iyi korunmuştur. Zindanlar, masif taş duvarları ve kemerli yapılarıyla Bizans mimarisinin gücünü yansıtır. Haliç'e bakan bu yapılar, semtin tarihî dokusuna gizemli bir hava katar.

► Günümüzdeki Durumu: Anemas Zindanları, restore edilerek ziyarete açılmıştır. Blachernae Sarayı'nın kalıntıları ise daha az görünür durumdadır, ancak semtin Bizans geçmişini anlamak için önemlidir.

Geleceğe Miras:

Fener-Balat'ın Sorumluluğu

Fener ve Balat, sadece geçmişin değil, geleceğin de birer hazinesidir. Bu semtler, çok kültürlü mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir sorumluluk taşır. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Tarihi

Haliç kıyısında uzanan Fener ve Balat, duvarları Bizans, çatısı Osmanlı olan yaşayan bir açık hava müzesidir. Dar sokaklarında bir sinagogdan yükselen Ladino ezgileri, bir kiliseden taşan ilahilere ve bir camiden okunan ezana karışır. Burası, yalnızca taş, ahşap ve renkli cephelerden ibaret bir miras değil; farklı medeniyetlerin asırlardır bir arada nefes aldığı, İstanbul'un vicdanını, hafızasını ve çok kültürlü ruhunu oluşturan canlı bir mozaiktir.

Yarımada'nın bir parçası olarak, Fener ve Balat'ın tarihi dokusunun korunması, sadece İstanbul için değil, dünya için de önemlidir.

Son yıllarda, semtlerdeki restorasyon projeleri ve kültürel etkinlikler, bu mirası canlandırma çabalarını yansıtır. Balat'taki renkli evlerin restore edilmesi, Fener'deki Patrikhane çevresinde dü-

zenlenen kültürel festivaller, semtlerin turistik ve kültürel çekim gücünü artırıyor. Ancak bu süreçte, semtlerin ruhunu oluşturan mahalle kültürünün ve çok kültürlü kimliğin korunması kritik bir önem taşıyor. Fener ve Balat, sadece restore edilmiş binalardan ibaret değildir; bu semtler, insanların hikâyeleriyle, anılarıyla ve bir arada yaşama kültürüyle anlam kazanır.

Son Söz: İstanbul'un Şiirsel Köşesi

Fener ve Balat, İstanbul'un kalbindeki birer mücevherdir. Tarihî dokusu, çok kültürlü mirası ve inanç mozaikleriyle, bu semtler, sadece birer mahalle değil, aynı zamanda insanlık tarihinin bir özetidir. Haliç'in kıyısında, taş sokaklarda, renkli evlerde ve eski ibadethanelerde yaşayan bu hikâye, İstanbul'un şiirsel ruhunu yansıtır. Yahya Kemal'in ikindi ışığında, Orhan Veli'nin dalga seslerinde, Nazım Hikmet'in coşkulu mısralarında Fener ve Balat vardır. Bu semtler, İstanbul'un hem hüznünü hem de umudunu taşır; geçmişle geleceği, doğuyla batıyı, farklı inançları ve kültürleri bir araya getirir.

Fener ve Balat'ta yürümek, bir şiirin mısralarında gezinmek gibidir. Her köşe başında bir hikâye, her taşta bir anı, her sokakta bir melodi saklıdır. Bu semtler, İstanbul'un sadece bir parçası değil, onun ta kendisidir; çünkü İstanbul, Fener ve Balat'ın renkli dünyasında yeniden doğar, yeniden anlam bulur.

Bayburt

Çoruh'un Fısıldadığı Şehir

Anadolu'nun kalbinde, tarihin ve doğanın kucaklaştığı, Dede Korkut masallarının yankılandığı bir diyar... Bayburt, ilk bakışta sessiz ve mütevazı bir şehir gibi görünse de, surlarının ardında binlerce yıllık bir hafızayı, topraklarında ise eşsiz bir bereketi saklıyor. Önyargılarla çıktığımız bu yolda, bizi kendine hayran bırakan, sadece gözle değil, kalple de keşfedilen o muhteşem Bayburt'u bulduk.

Yazı: Murat TÜZEL

CHP İstanbul Kültür ve Turizm Komisyon Başkanı • Şişli Kent Konseyi Turizm Komisyon Başkanı • Dünya Seyahat Gazetecileri ve Yazarları Federasyonu Üyesi

12-14 Haziran tarihleri arasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir etkinliği vesilesiyle, CHP İstanbul İl Başkan Yardımcımız Sinan Karaca Öztürk ve Silivri Meclis Üyemiz Cihan Demir ile birlikte bu kadim şehre bir ziyaret gerçekleştirdik. Bu süreçte bize gösterdiği kusursuz misafirperverlik için CHP İstanbul İl Başkan Yardımcısı ve Yerel Yönetimlerden Sorumlu Ümit Koral'a teşekkür borçluyuz. Yolum Bayburt'a uzun bir aradan sonra, hatta belki de hayatımda ilk defa gerçek anlamda düşüyordu. İtiraf etmeliyim ki, yanımda şehre dair bazı önyargılarım da vardı. Fakat Çoruh Nehri'nin kıyısında beni karşılayan manzara, zihnimdeki tüm kalıpları yıkan, bambaşka bir Bayburt'tu. Topraklarından bereket fışkıran, inanılmaz ve heybetli bir doğaya sahip bir şehir...

Tarihin ve Doğanın Kesişim Noktası

Bayburt, Karadeniz Bölgesi'nin doğusu ile Doğu Anadolu arasında stratejik bir geçit olması nedeniyle tarih boyunca Urartular'dan Persler'e, Romalılardan Bizans'a, Selçuklulardan Osmanlı'ya dek nice büyük medeniyetin gözdesi olmuş. Bu zengin geçmiş, şehrin her köşesine sinmiş durumda. Şehrin kimliğinin ayrılmaz bir parçası olan Dede Korkut Destanı'nın izleri, Bayburt'a epik bir ruh katıyor. "Yurdumu sorarsan anayurt, ırkımı sorarsan Dede Korkut. Cennetten bir köşe, işte orası Bayburt" dizeleri, bu topraklara duyulan derin sevginin bir özeti adeta. Kısıtlı zamanımızda şehrin tüm güzelliklerini keşfetmemiz mümkün

Zihnimdeki önyargıları
Çoruh Nehri'nin sularına
bırakarak keşfettiğim
Bayburt, yalnızca
haritalardaki bir geçit
noktası değil; Dede
Korkut'un destansı ruhunu
taşıyan, toprağından bereket
fışkıran ve en heybetli
kalesinin gölgesinde, tüm
zorluklara rağmen insanının
yüzündeki samimiyetle
ayakta duran bir şehir.
Burası, doğanın cömertliği
ile insanın direncinin,
tarihin derinliği ile dost
sohbetlerinin sıcaklığının
iç içe geçtiği, Anadolu'nun
kalbiyle konuşan saklı bir
hazinesidir.

olmasa da, gördüklerimiz bile bize yetti. İşte o unutulmaz iki günden geriye kalanlar:

Gezimizin Kalbindeki Duraklar

1. Bayburt Kalesi: Şehrin Ebedi Bekçisi Türkiye'nin en büyük üçüncü kalesi olan Bayburt Kalesi, şehrin en yüksek tepesinden, sanki onu koruyan bir kartal gibi tüm ovaya hakim. Tarihi İpek Yolu üzerinde, Karadeniz'i Basra Körfezi'ne bağlayan kilit bir noktada yer alması, onu yüzyıllar boyunca Bizanslılar, Araplar, Selçuklular ve Osmanlılar için vazgeçilmez kılmış. Surlarında yürürken, farklı medeniyetlerin bıraktığı izleri, özellikle de bir zamanlar duvarlarını süsleyen meşhur Çinimaçın çinilerinin hikayelerini hissedebiliyorsunuz. Kale-den gün batımına doğru Çoruh Vadisi'ni ve şehri izlemek, zamanın içinde bir yolculuğa çıkmak gibi. Bu manzara, Bayburt'un neden yerel bir yapıdan öte, evrensel bir buluşma noktası olduğunun en büyük kanıtı.

2. Çoruh Nehri: Bayburt'un Can Damarı Geziminin ilk gününü, şehre hayat veren Çoruh Nehri'nin kıyılarına ayırdık. Türkiye'nin en hızlı akan nehirlerinden olan Çoruh, Bayburt'un kavurucu güneşinin altında serin bir nefes gibi. Kıyısındaki kafeteryalarda oturup, süzme ve otlu olarak sunulan çaylardan yudumlarken nehrin sakinleştirici sesine kulak verdik. Bu nehir, sadece geçtiği topraklara bereket taşımakla kalmıyor, aynı zamanda etrafındaki yemyeşil doğasıyla ziyaretçilere görsel bir şölen sunuyor. Gündüzleri bunaltıcı ola-

bilen sıcak, akşam saatlerinde yaylalardan esen serin rüzgarla yerini tatlı bir esintiye bırakırken, Çoruh'un güzelliği daha da ortaya çıkıyor.

3. Baksı Müzesi: Vadiye Kondurulmuş Bir Sanat Vahası İkinci gün, rotamızı Bayburt merkeze 45 kilometre uzaklıktaki Baksı Müzesi'ne çevirdik. Bayburtlu sanatçı ve akademisyen Prof. Dr. Hüsamettin Koçan'ın doğduğu topraklara bir armağanı olan bu müze, Çoruh Vadisi'ne bakan bir tepenin üzerine konumlanmış modern bir mucize. Müzeye giden yol yer yer bozuk ve engebeli olsa da, yolculuk boyunca Çoruh Nehri'nin yarattığı nefes kesici manzaralar, varış noktasının ne kadar özel olacağının habercisiydi. Baksı, çağdaş sanat eserleriyle geleneksel el sanatlarını aynı çatı altında buluşturarak geçmişle gelecek arasında eşsiz bir köprü kuruyor. Doğayla iç içe bu sıradışı yapı, Bayburt'un kültürel ve sanatsal gelişimine vurulmuş en güçlü mühürlerden biri.

4. Aydıntepe Yeraltı Şehri: Uykudaki Tarih Bu gezi- de içimizde ukde kalan tek yer, ne yazık ki toprak çökmesi nedeniyle kapalı olan Aydıntepe Yeraltı Şehri oldu. Yaklaşık 3500 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülen bu gizemli yapı, hiçbir harç veya yapı malzemesi kullanılmadan tamamen

ana kayaya oyulmuş galeriler, odalar ve havalan- dırma bacalarından oluşuyor. Tarihin en çalkantılı dönemlerinde sığınak olarak kullanıldığı tahmin edilen bu eşsiz kültürel mirasın ziyarete kapalı olması büyük bir kayıp. Turizm Bakanlığı'nın bu uyuyan tarih hazinesini yeniden turizme kazan- dırmak için gerekli adımları bir an önce atacağına inanıyoruz.

İnsan, Kültür ve Gözlemler

Bayburt'ta bizi etkileyen sadece tarihi ve doğası olmadı. Şiveli konuşmalarını her zaman tam ola- rak anlayamasak da karşılaştığımız her insanın yüzündeki samimiyet, gördüğümüz saygı ve hür- met inanılmazdı. Karadeniz kültürünün vazgeçil- mezi olan çayın buradaki yeri ise bambaşka. Bir günde on beş-yirmi bardak çay içen insanları gör- mek, bölge halkının geleneklerine ne denli bağlı olduğunun canlı bir kanıtıydı.

Bayburt'un mutfağı da bu samimiyetten nasibini almış. Lor dolması (çökelek), mısır ekmeği ve ka- ralahana sarması gibi yöresel lezzetler, damağı- mızda unutulmaz tatlar bıraktı.

Ancak bu güzel tablonun bir de hüznünlü bir yüzü var. Devletin yıllarca ilgisiz kaldığı, tek bir fabri-

kanın dahi olmadığı, tarıma dayalı sanayinin uğ- ramadığı, hayvancılığın yeterince desteklenme- diği bu şehirde insanlar, adeta bir hayatta kalma mücadelesi veriyor. Tüm bu zorluklara rağmen işleriyle, güçleriyle mutlu olmaya çalışmaları ise takdire şayan.

Gündüzü Ayrı, Gecesi Ayrı Güzel Bay- burt

Bayburtlular'ın meşhur bir sözü vardır: "Bayburt'u gündüz satacaksın, akşam alacaksın." Bu sözün ne kadar doğru olduğunu Seyir Tepesi'nde anla- dık. Akşam karanlığı çöküp şehrin ışıkları yandı- ğında, tepeden izlenen manzara büyüleyiciydi. Dostlarla birlikte semaverde demlenmiş tavşan- kanı çaylarımızı yudumlarken ettiğimiz sohbetle- rin tadı damağımızda kaldı.

Ertesi gün öğleden sonra Bayburt'a veda edip yola çıkarken, kalbimizin bir parçasını o güzel tepede, Çoruh'un kıyısında bıraktık. Bu gezi, bize Bayburt'un iki günde gezilip bitirilemeyecek kadar derin ve etkileyici bir şehir olduğunu öğretti.

Ve veda ederken hepimiz aynı şeyi söyledik: En kısa zamanda tekrar görüşmek üzere Bayburt!

HARMONY

BY TÜZEL

Turizm ilerlemeyi getirir.

Küresel ekonominin en büyük
sektörlerinden biri olarak
kültürler arasında köprü
kurma, yeni olanaklar yaratma
ve sürdürülebilir kalkınmayı
teşvik etme konusunda büyük
bir güce sahiptir.

www.murattuzel.com
www.harmonybytuzel.com

HARMONY

BY TÜZEL

Turizm ilerlemeyi getirir.

Küresel ekonominin en büyük sektörlerinden biri olarak kültürler arasında köprü kurma, yeni olanaklar yaratma ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme konusunda büyük bir güce sahiptir.

www.murattuzel.com
www.harmonybytuzel.com

tzl

SUITES

feels like home

Teşvikiye Mahallesi
Valikonağı Caddesi
Sinoplu Şehit Cemal
Sokak No: 9
34365 Şişli / İstanbul

+90 212 247 42 00

+90 212 247 42 05

+90 531 546 10 30

info@tzlsuites.com

www.tzlsuites.com

/tzlsuites